

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI A1 TÜRKÇE
DERSİ UZUN TEZİ

“Beş Duvarlı Oda”

Araştırma Sorusu: Melisa Kesmez’ in “Nohut Oda” adlı yapıtından seçilen beş öyküde bireyin “kabuk” arayışı kavramının, bireyin iç dünyasındaki seçimleri bağlamında değerlendirilmesi.

Ders: Türkçe A, Kategori 1

Sözcük Sayısı: 4077

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	2
1. KABUK ARAYIŞININ BİREYİN YALNIZLIK TERCİHİ VE AİLE İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	4
1.1 Bireyin Yalnızlığı	5
1.2 Bireyin Aile İlişkileri	8
2. “DOĞA” KAVRAMININ BİREYİN İÇ DOĞASI VE SOMUT DOĞA BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ.....	13
SONUÇ	16
KAYNAKÇA	18

Melisa Kesmez' in "Nohut Oda" adlı yapıtından seçilen beş öyküde bireyin "kabuk" arayışı kavramının, bireyin iç dünyasındaki seçimleri bağlamında değerlendirilmesi.

GİRİŞ

İnsanoğlu varoluşunun temellerini attığı anne karnında ilk kez yalnızlık kavramıyla tanışır. Bu yalnızlık fiziksel bir yalnızlıktır çünkü henüz zihninin algılayabildiği bir başka insanla temas halinde değildir. Ancak büyümeye başladıkça bu yalnızlık, varoluşun olağan bir sonucu olma statüsünden çıkar ve bir seçim haline gelir. İşte bu noktada insan ilişkileri devreye girer çünkü yalnızlığın bir seçim haline gelmesi ya da sonlanması etraftaki diğer insanlarla olan iletişimin kaçınılmaz olduğu anlamına gelmektedir. Yalnızlık, çoğunlukla bireysel seçim olsa da, kişi yalnız kalmaya itilmiş de olsa insan yine de yaşadığı ortamın bir parçasıdır ve her ne olursa olsun toplumun içindedir dolayısıyla ortaklıklar kaçınılmazdır. Çünkü toplumda bireysel yalnızlık geri plana atılarak birlik olma fikri ortaya çıkmaktadır. Melisa Kesmez' in Nohut Oda adlı öykü kitabında; karakterlerin kabuk arayışı, bireyin iç dünyasındaki seçimlerinin sonuçları üzerinden okuyucuya aktarılmak istenmektedir. Kabuk arayışını bir kimlik arayışından daha çok bireyi huzurlu ve güvende hissettiren bir çatı, yani ev olarak okuyucuya sunmak isteyen Melisa Kesmez, bu arayışta bireyin toplum içindeki yerine değinerek sosyal hayatın pek çok insanda ev kavramının temel yapı taşını oluşturduğunu göstermektedir. Yazar temanın işleyişinde odak figürlerin hissettiği yalnızlığı ve çevrelerindeki insanlarla ilişkilerinin inişli çıkışlı oluşunu anlatırken bu duruma uygun cümle yapılarını ve sözcük türlerini tercih etmiştir. Kullanılan eksilteli cümleler karakterlerin iç dünyasının ne kadar karışık olduğunu ve henüz kimlik arayışlarının son bulmadığını göstermektedir. Sık sık satırları süsleyen sıfatlar ise okura, yapıtı ve karakterlerin iç dünyasını anlatırken yardımcı olmaktadır. Yapıtta yer alan beş öykünün odak figürlerinin birbirinden bağımsız ve bir o kadar da bambaşka hayatlara sahip olmaları, temanın beş ayrı bakış açısından okura sunulmasına olanak sağlamaktadır. Bunu

yaparken odak figürlerin ‘kadın’ olarak seçilmesindeki temel gerekçeler Marmara Üniversitesinin Eğitim Bilimleri dergisinde yer alan “Duygusal Zekâ ve Problem Çözme”¹ adlı makaledeki şu satırlardaki görüşlerle desteklenebilir: “Kızlar kendi duygularını anlama, diğerlerinin duygularını anlama ve duyguların manipülasyonu şeklindeki üç boyutta ve toplamda erkeklere göre daha yüksek puan almıştır.” Bu bakış açısını seçimlerine yansıtan yazar, öykülerinde yer verdiği kabuk arayışının ve izleklerin duygusal anlamda okurla daha güçlü ¹bir şekilde buluşmasını sağlamıştır. “Kalanlar” başlığıyla okuru kitaba davet eden ilk öyküde başta en yakın arkadaşı olmak üzere birçok kişinin ondan gidişiyle ve geride kalan anılarla yaşamına devam etmeye çalışan bir karakter işlenmiştir. İkinci olarak “Son Bir Çay” adıyla ayrı geçirilen onca yılın ardından bir cenaze vesilesiyle yeniden bir araya gelen iki karakterin pişmanlıkları ve üzüntüleri resmedilmiştir. Ardından “Annemin Çadırı” öyküsünde, başlıktan da anlaşıldığı üzere bir gece ansızın gerçekleşen deprem sonrasında günlerce çadırda kalan bir annenin tehlike geçse bile çadırı evi belleyip orda yaşamaya başlaması annenin çocuğu gözünden anlatılmıştır. Dördüncü olarak “Görüşürüz” adlı öykü, 9 yıl önce başka bir kadına âşık olduğu için onu terk eden bir babanın ardından yaralarını sarmaya çalışan küçük ama genç bir kadının yaşadıkları gösterilmiştir. Son olarak karşımıza çıkan “Kız Kardeşim Handan” öyküsünde, annelerini küçükken kaybeden ve yalnız kalan iki kız kardeşin yıllar sonra yeniden bir araya geldiklerinde birinin annesini yaşatmak için ona benzemesini ve bu sırada yaşadıkları anlatılmıştır. Her öyküde uzamın değişmesi okurda farklı mekân algılarını oluşturmaktadır ki bu şekilde yalnızlık ve insan ilişkileri izlekleri ayrı uzamlarda, bu uzamların yarattığı duygusal ve düşünsel ön yargılarla beraber değerlendirilebilmektedir.

Bu tez çalışmasında odak figürlerin kendilerine ait hissettikleri, anılarla, insanlarla bezenmiş ve her odak figürün birbirinden bağımsız bakış açılarıyla yorumladıkları ‘kabuk’

¹ İŞMEN, A. Esra. “DUYGUSAL ZEKA ve PROBLEM ÇÖZME.” *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, vol. 13, no. 13, 2001, pp. 111–124. *dergipark*, dergipark.org.tr/en/pub/maruaabd/issue/366/2514. Accessed 16 Oct. 2022

arayışında bireyin iç dünyasındaki seçimlerinin etkisi değerlendirilecektir. Bu değerlendirme tematik bağlamda edebi analiz yöntemi şeklinde olacak ve bu sırada karşılaştırma tekniği kullanılarak öyküler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ele alınacaktır.

1.BÖLÜM

KABUK ARAYIŞININ BİREYİN YALNIZLIK TERCİHİ VE AİLE İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu dünya üzerinde nefes alıp veren her birey doğuştan gelen, bir yere ya da kişiye ait olma/hissetme içgüdüleriyle bir mücadele halindedir. Hayatın işleyişinin bir gereği olarak kaçınılmaz olan gerçekleşmekte ve bu mücadele kişinin mağlubiyetiyle son bulmaktadır. Yani kişi kendini var etmek için bir yere daha doğrusu toplum tarafından kabul görmüş bir statüye sahip olma ihtiyacı duymaktadır. Bu toplum tarafından benimsenmiş olmanın resmi bir göstergesidir. Bu bahsedilen statü mesleki anlamda bir öğretmen, iş insanı, doktor ya da mühendis olabileceği gibi bir anne, baba veya çocuk olarak özel yaşamındaki yeri ve rolleri de olabilmektedir. Bu statülerden herhangi birini kaybetmek bireyde boşluk hissi yaratabileceği gibi ona ait olmayan başka bir statüdeki role bürünmesine de neden olabilmektedir. Örnek olarak; çocuğunu kaybeden bir annenin artık realitede anne olamamasıyla yüzleşemeyip kendine en yakın hissettiği ve onun doğurmadığı bir çocuğa annelik yapması verilebilmektedir. Bu durum “Nohut Oda” adlı öykü kitabındaki “Kız Kardeşim Handan” öyküsünde gözler önüne serilmektedir. Annesini kaybeden kardeşlerden büyük olan Handan artık kimsenin çocuğu olmadığını düşündüğü için kaybettiği bu statüyü annesinin rolünü üstlenerek ona benzeyerek ve o gibi davranarak yani başka bir statü kazanarak kendini avutmaktadır:

“Bir gün annemin küpelerini gördüm kulaklarında. Başka bir gün çarşıdan eve geldiğimde, holdeki aynada çene hizasında kesilmiş dalgalı saçlarını tarıyordu. ‘Yakışmış mı?’ diye sormuştu. Çok yakışmıştı. En az anneme yakıştığı kadar. Yanında annemin fotoğrafını

götürmüş, kuaföre gösterip ‘Aynısını istiyorum’ demişti. Handan aynada kendini izleyip sevinçle bunları anlatırken, bir şey dememek için dilimi ısırılmışım.”(Kesmez, 89-90)

Birey toplum içindeki yerini aslında kendi kendine aldığı yanlış ya da doğru kararlar, gittiği ve döndüğü yollar, tanıştığı veya vazgeçtiği insanlar aracılığıyla belirlemektedir. Kimi zaman da bunu başaramamaktadır. Bunun nedeni ise yaşadığı iç karışıklıktır. Zihnin ve duyguların bulanıklık içinde olması, aslında istenilen şeye (hedefe) ulaşamamasına temel nedenidir. Bu hikâye kitabında yer alan öykülerde de bu durum zaman zaman okurun karşısına çıkmaktadır. Bütün karakterlerde ortak olarak rastlanılan ve bu tezde de değinilecek olan durum; kişilerin toplum içindeki yerlerine ait yaşadıkları sorunlardır. Ve bu sorunların birçoğunun kaynağı da öykü karakterlerinde iç huzurun olmaması ve devamında bilinçaltılarında kopan fırtınalardır. Karakterlerin toplum içinde bir yer arayışları diğer bir deyişle kabuk arayışları süresince izledikleri yol ve takındıkları tavırlar bireyin hissettiği veya içinde bulunduğu yalnızlık, bireyin ailesi ile olan ilişkileri ve bireyin doğaya dönüşü olarak farklı bakış açılarından incelenmektedir.

1.1 Bireyin Yalnızlığı

Bu hayat yalnız doğmayanların ancak yalnız ölenlerin söylediği bir şarkıdır. Kimisi bu şarkıyı duyup eşlik ederken, kimisi de kulaklarını bu melodiye tıkamaktadır. Sonuçta yalnızlık paylaşılmaz ve bir tercih ya da mecburiyettir. Yalnızlığı tercih etmeyenler, “Nohut Oda” adlı yapıtta yalnızlığa mecbur bırakılan ve bile bile lades diyen karakterlerin hikâyesine konuk olmaktadır. Yalnızlık kavramı soyut olarak hissedilebilmektedir. Kişinin kendi zihninde kaybolması, ne istediğini bilmemesi, karar verememesi bireyin ruhunun yalnızlaştığını göstermektedir. Bunun bir örneği “Kız Kardeşim Handan” öyküsündeki Handan’ın kendi yolunu bulamayıp kendine en yakın hissettiği kişiye dönüşmesidir:

“‘Bana,’ dedi cümlesini ancak uzun bir sessizliğin ardından tamamlayabildi, ‘Yolun sonuna gelmişim gibi geliyor, Aliye. Gerisi yok ki.’ Onu kaybettiği yerden sonrasını bilmiyordu. Buradan nereye gidecekti şimdi? Bundan sonrasını hayal etmesi, kendine sıfırdan bir gelecek resmetmesi, ilk kez bilmediği bir yolda gitmesi gerekiyordu.” (Kesmez, 99)

Handan’ın daha önce deneyimlemediği bu yolda en yoğun olarak hissettiği duygu korkudur. Ruhunun yalnızlaşması, ne yapacağını bilememesi onu bir esir almış, kabuk arayışına engel olmaktadır çünkü Handan bu öyküde, sahip olduklarından, alıştıklarından vazgeçip yeni bir arayışa çıkamayacak kadar ürkek bir karakter olarak resmedilmiştir. Öte taraftan yalnızlık kavramı somut olarak da kendini var edebilmektedir. Fiziksel olarak terk edilmek veya terk etmek, somut yalnızlığa ulaşmanın en basit yoludur. Etrafında hiç kimsenin kalmaması nedeniyle yalnızlıkla yüzleşen karakterler, bu hikâye kitabında ağırlıklı olarak hissedilmektedir. Bu sayede yazar fiziksel gerçeklikten yararlanarak okurun bu duyguyu göz ardı etmesine müsaade etmemektedir. Ancak gidenler sadece varlıklarını götürmektedir ve anıları ancak kalanlara ya da kalmak zorunda olanlara yük olmaktadır. İlk öykü olan “Kalanlar” ın ana karakteri, sevdiği ve tanıdığı herkesi uzaklara giderken yolcu etmektedir. Onların yokluğunda, onların varlığını fısıldayan anılarla yüzleşirken bir parçasının onlarla gittiğini düşünmektedir. Bu da karakterin kabuğunun eskisi gibi olmadığını ve noksanlığı bir şekilde gidermesi gerektiğini ona hatırlatmaktadır. Geride kalanlar kişinin kabuk arayışına bir noktada engel olmaktadır çünkü kişiyi hep aynı noktaya bağımlı hale getirerek yeni başlangıçların önünü kesmektedir:

“Milano’ya taşınan bir hayatın bakiyesi cam sehpayı. Sydney’e uçan yaşlı gözlerin geride bıraktığı kitaplığı. Londra’ya götürülemeyen halıları, ‘Bunlar babaannemindi, sende kalsın.’ Diyerek kucağıma bırakılan likör takımını, hiç tanışmadığım bir dayının daktilosunu, topak saksısında cüce bir kauçuk ağacını... Ancak zamanla, birer birer dağılan tanış evlerinden çıkma eşyayla kendime muhafaza edecek bir yer tertip edebilmişim.” (Kesmez, 13)

Ayrılanlar arasındaki duygusal bağın çeşidi bu ayrılığın kişi için boyutlarını ve sonuçlarını değiştirebilmektedir. Yakın arkadaşları tarafından bırakılan “Kalanlar” öyküsünün kahramanı belki de ilerleyen yıllarda bu yalnızlığı doldurmayı başarabilecektir çünkü bugün olduğu kadın belirli bir olgunluğa ve bilince erişmiştir. Ancak buna zıt olarak “Görüşürüz” öyküsünün ana karakteri baba figürünün eksikliğiyle büyümüştür. Anatomik olarak hayatında bazı sembolik figürlere ihtiyaç duyan insan zihni için bu eksiklik oldukça sarsıcı olabilmektedir. Bu öyküdeki kahraman babasının onu, annesine karşı hissettiklerini kaybedip bir başkasına duyduğu aşk yüzünden terk etmesiyle yalnızlıkla ilk kez yalnızlıkla tanışmaktadır. Onunkisi babasının artık orda olmadığı çift kişilik yatağın solu gibi göğsünün solunda bir yara izi olarak kalmaktadır. Evi olarak bildiği babasının onu bırakması ve başka bir kadınla yaşamaya başlaması ana karakterin ev kavramına bakış açısını değiştirmiştir. Onun için ev artık aşk demektir çünkü deneyimlediği şey budur. Babası ilk başta annesine âşık olmuş ve onunla evlenip şuan bulunduğu evin temellerini oluşturmuşlardır. Yani sahip olduğu ailenin. Ancak daha sonra babasının başka bir kadına âşık olup yeni evini o kadın olarak yansıtmayı “Görüşürüz” öyküsünün anlatıcısı için son noktadır:

“Kadın sonunda rahat olduğumdan emin, bir yandan mikrofonu benim cüceliğime göre ayarlayama çalışırken, dakika bir gol bir soruyu patlatıyor: ‘Aşk sizce ne demek? Nasıl tanımlarsınız bu benzersiz duyguyu?’ Tam olarak şöyle okkalı bir cevap veriyorum, hadi bakalım dercesine dudak büken kadının sorusuna: Ayaklarımızın altında bir zemin yok artık. Bir çatımız da. Gelecek yok. Geçmişin izleri çoktan silinmeye başladı. Aşk bize bu sonsuz boşlukta ev olacak tek şey.” (Kesmez, 63)

Aşkın ev olarak tanımlanması karakterde kabuk arayışını en basite indirgemıştır. İçinde eksik kalan bir şeylerin olduğunun farkında olsa da bunun aşkla giderilebileceğine inanmış ve kendi arayışını da bu yöne doğrulmuştur. Kendini ona aitmiş gibi hissedebildiği birini aramaya çıkarak bu kabuk arayışı sürecine başlamıştır. Toparlamak gerekirse, yazar yalnızlık kavramını

kullanarak karakterlerin nasıl kimlik edinmeye çalıştıklarını göstermektedir. Yalnız kalmamak için bir kimlik bulmayı görev edinenlerin yanı sıra yalnızlığın tercih olduğu bilincinde olan karakterler ise kabuk arayışlarını aceleye getirmekten kaçınmışlardır.

1.2 Bireyin Aile İlişkileri

Koşulsuz sevginin tohumlarının minik kalplere ekildiği ilk yerdir aile. Birinin mutluluğunun diğerlerini gülümsettiği, birinin üzüntüsünün diğerlerinin gözyaşına bedel olduğunu gösteren bir aynadır. Daha da önemlisi aile, bireyi bugün olduğu yere getirirken onun evi olmakta sevildiğini bilmesi için fiziksel bir temasa ya da yakınlığa ihtiyaç duymaması gerektiğini göstermektedir. Bu durum da aile bağlarının kuvvetli olması gerektiğinin altını bir kez daha çizmektedir. Bu bağlamda bilimsel ya da kurgusal pek çok yapıt karşımıza çıkar. Bunlardan biri olan ve Mark Wolynn tarafından kaleme alınan “Seninle Başlamadı” adlı eserde aile bağlarının duygusal ve zihinsel boyutunun kuşaklar boyu aktarılıp aile bireylerinde yer edinen özelliklerin kalıtsal olduğundan bahsedilmektedir² (Wolynn et al.). Bu durum, ailenin kişinin karakterinin belirlenmesinde ne kadar önemli ve büyük bir rol oynadığını göstermektedir. Melisa Kesmez de ailenin bireyin hayatının merkezi konumunda olduğu bilinciyle hareket etmiş, kabuk arayışındaki bireyin toplumdaki yerini anlatırken aile ilişkileri kavramına da değinmiştir.

Huzurlu ebeveynler huzurlu çocuklara gebe kalır sözü adeta Kesmez 'in üstüne basa basa göstermek istediği bir düşüncedir. Çünkü ancak sakin bir zihin kabuk arayışını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmektedir. Yalnızca kendisine odaklanan, çevreden dikkat dağıtıcı hiçbir etki almayıp olmak istediği kişiye ve yere ulaşabilen insanlar bu kimlik arayışında başarıya

² Wolynn, Mark, et al. Seninle Başlamadı : Kalıtsal Aile Travmalarının Kim Olduğumuza Etkileri ve Sorunların Üstesinden Gelebilenin Yolları. Sola Yayınları, 2019.

ulaşacaktır. Bunun sebebi ise kabuk arayışında asıl ulaşılmak istenin sadece bireyin kendi hisleriyle hareket etmesine bağlı olmasıdır. Tabi ki bu yapıtta da görüldüğü üzere pek çok kişi için bu mümkün değildir. Bu kişiler devamlı olarak çevreleriyle pozitif ya da negatif bir etkileşim içindedirler. Buna bir örnek olarak “Annemin Çadırı” adlı öyküde görülmektedir ki bu çocuk mecburi bir evliliğin yanlış zamanda ve yanlış yerde açan kardelen çiçeği olarak dünyaya gelmiştir:

“Pencerenin çerçevelediği balkonun sarı ışığında oturmuş, eşyanın tabiatı marifetiyle aynı fotoğraf karesine girmekle yükümlü ama gerçekte birbirlerinden kilometrelerce uzak annemler babama baktım. Beni bu dünyaya getiren iki insana. Bir yaz gecesinin ortasında, bir balkonun ya eserse ihtimaline sığınmışlar, plastik bir balkon masasının hatırına aynı metrekarede buluşmuşlardı.” (Kesmez, 49)

Bu alıntının da gösterdiği gibi anne ve baba arasında sevgi kökenli bir bağlılık bulunmamaktadır. Onları daha çok isteksiz ve zorunlu bir birliktelik olarak okurun karşısına çıkmaktadır. Bu zorunluluk çocuk karakterin aile sevgisinden eksik büyümesine neden olmaktadır ki öyküde yer alan eksilteli cümleler karakterin iç dünyasındaki boşluğu göstermektedir. Bu öyküde sağlıklı bir aile profili oluşturulmamıştır çünkü aile olmak sadece aynı evde nefes alıp vermek değil, aynı duyguları paylaşıp aynı şeye üzülebilmek ve sevinebilmektir. Fakat bu üç kişilik grubun bu kriterleri sağlayamadığı oldukça nettir. Bu durumda çocuk evin ailesi olamayacağı fikrine kapılabilmesi olasıdır çünkü bireyin kendini mutlu ve huzurlu hissedemediği bir yer onun kabuk arayışında ulaşmak istediği bir hedef değildir. Çocuk figürünün ev ortamında çocuk rolünü üstlenip bunun gerekliliklerine göre hareket etmesi beklenirken o ebeveyn rolünü üstlenmiştir çünkü bu rolleri karşılayan ya da karşılayabilecek bir figür bulunmamaktadır. Bu durum çocuğun arayışına bir engeldir çünkü hayata karşı sergilediği bu duruş yalnızca bir mecburiyetten ibarettir. Mecburiyetler kabuk arayışında engel olarak düşünülebilmektedir çünkü bireyin kendini ait hissettiği yeri veya insanı

bulması duygusal ve içsel bir süreçtir ve bu süreç kendiliğinden gerçekleşmektedir. Bir şeyi yapmak veya biri olma zorunluluğu aidiyet hissiyle aynı anda aynı zihinde bulunmamaktadır. Bir yere ya da kişiye ait hissetmek yapboz un eksik parçasının yerine otururken verdiği hazzı hatırlatmaktadır:

“Koştum, beni görünce hemen kalktı. ‘Kızım’ dedi. Sarıldı. Sırtı buz gibiydi, üşümüş. Hemen ayakkabılarını verdim. Giydi. Bir şey demedi. Gecenin başındaki o akli gidik adam bir nebze kendine gelmiş, sabaha karşı yarı çıplak halde çocuk parkında, bir salıncakta oturuyor olsa da evin babası olduğunu hatırlamıştı.” (Kesmez, 52)

Bir diğer karmaşık olarak adlandırabilecek aile ilişkisi ikinci öykü olan “Son Bir Çay” adlı öyküde okurun karşısına çıkar. Bu öyküde asıl olarak vurgulanmak istenen aile kavramının sadece kan bağıyla değil paylaşılan anlar ve kişiler arasındaki bağlılıkla da alakalı olduğudur. Birbiriyle kan bağı olmayan iki insanın birbirine sevgiyle bağlanması onları birbirlerinin ailesi yapmak için yeterlidir. Bu öyküde kan bağı olmadan karşı karşıya kalan ancak yukarıda bahsedilen bağlılığı ve gücü korumayı başaramayan bir çift resmedilmektedir. Onların bu hikâyede üstlendiği rol, sevgili ve eşin bir mecburiyet olarak verildiğini yansıtmaktır. Kadın kahraman tarafından herhangi bir duygusal ilişkinin olmadığı görülürken erkek karakter için verilen duygusal yaklaşım aşk ve saf sevgiden öte bir boşluk doldurma hissiyatıdır. Annesini yeni kaybetmiş ve onun yokluğuna kendini hazırlayamamaktadır. İkili arasında görülen yakınlaşma tensel ve cinsel tatmine yönelik bir ilişkiden öteye gidememektedir. Erkek karakterin annesini kaybettikten sonra kendini tekrardan birine/bir yere ait hissetme ihtiyacıyla yanıp tutuşmaktadır. Onunkisi aslında çok sevmekten değil, aciz duruma düşmemek için verilen bir tercihtir. Bununda etkisiyle annesinden sonra hayatındaki (ya da öyle olduğunu sandığı) tek kadınla evlenmek istemektedir çünkü evlenmeden krizi yönetmek zordur:

“Annesini taze kaybetmiş bir adamın hayatındaki boşluğu doldurmaktaki hızı başımı döndürüyor. Kapının uyarısını duymazdan geliyor; tek kurtuluşu olduğuna inandığı benimle evlenme hayaline kendini öyle kaptırmış ki, hız kesmeden devam ediyor.” (Kesmez, 27)

Diğer taraftan öykünün başlığına uygun hareket ederek son kez bir araya geldiklerine inanmak isteyen ana karakter, herhangi birinin gitmesiyle oluşan boşluğun kendisiyle doldurulması fikrine pek sıcak bakmamaktadır. Çünkü o hislerinden son derece emin ve ne istediğini ya da istemediğini bilen bir kadındır. Birlikte olduğu adamın aksine ona ait hissetmediğini dolayısıyla kabuk arayışının burada son bulmadığının farkındadır. Arayışın devamlı ve bitmeyen bir süreç olacağının da bilincinde olduğundan kendini huzurlu hissetmediği ortamdaki uzaklaşabilme cesaretini sahiptir. Bu da göstermektedir ki, bazı bireyler sosyal tabuların arkasına saklanmak ve onları bahane etmektense hayatlarının ve tercihlerinin sorumluluğunu alabilmektedirler:

“Işık cümbüşünün ortasında, bembeyaz bir örtünün üzerine damlamış bir leke gibi beliriyorum aniden. Merhume ne kadar çitilese çıkmayacak bir leke. Alev alev aydınlatılmış geniş salonun bir basamakla çıkılan, çift kanatlı bir kapısında bekliyorum gitmeyi.” (Kesmez, 31)

Başka bir noktaya değinmek gerekirse, aile yalnızca insanlardan oluşan bir kavram değildir. Aileyi aile yapan kan bağı değil aksine kişinin kendini ne kadar güvende ve huzurlu hissettiğidir. Kesmez bu yargının doğruluğunu, “Kalanlar” adlı öyküsünde okura göstermektedir. Bütün sevdiklerini yolcu etmek zorunda kalan ve geride sadece gidenlerin bıraktığı eşyaların doldurduğu evde kalan ana karakter ona bırakılan bu eşyaları ailesi yerine koymaktadır. Hatıraların eşyalarla yaşadığına inanırken ailesini kaybetmemek için ona verilen eşyaları kabul etmiş ve hiç itiraz etmemiştir. Sadece eşyalar değil yanında kalan kedisi Latife de ailenin insanlardan oluşmadığını vurgulamaktadır. Ailesinin yokluğunda kendisini eksik hisseden ana karakter sığınacak bir liman olarak kediyi seçmiştir:

“Görür görmez kanımın ısındığı, gün geçtikçe daha da hayranı olacağım, derin bir sevgiyle bağlanacağım bir teyzeydi Latife. Anlaşılan ihtiyacım olan her şey.” (Kesmez, 21)

Ailenin yalnızca insanlardan oluşmadığını bilen Kesmez, her kalabalığın da aile olarak nitelendirilemeyeceğinin farkındadır. Bunun en büyük örneğini “Kız Kardeşim Handan” öyküsünü yazarak göstermektedir. Annelerini kaybeden iki kardeşin her daim yanında olacaklarını belirten akrabaları kuru kalabalıktan ibarettir. Ailenin sağladığı koşulsuz sevgiden yoksun bu kalabalık yalnızca ölü birinin evinde bulunarak görevlerini yerini getirmektedirler. Teyze, kuzen ve daha pek çok kan bağıyla akraba oldukları insan tarafından kuşatılan kardeşler, kaybettikleri annelerinin yerini daha doğrusu yerini biraz bile olsa dolduramamaktadırlar. Bu durumda da çareyi kendilerine sığınarak bulmuşlardır.

Diğer tarafta ise “Görüşürüz” adlı öykü, okura aile kavramının kolayca yıkılıp ardından tekrar ilk baştaki gibi kurulabilecek bir şey olmadığını anlatmaktadır. Birbirlerinin hayatlarından çıkan aile fertleri birbirlerinin hatıralarından ve kalplerinden çıkamamaktadırlar. Aradan yıllar geçmesine rağmen babasının gelişini bekleyen o küçük kız büyümüştür ancak bu sefer genç bir kadın olarak babasını beklemektedir:

“‘Baba, görüşürüz’ dedim ona en son. Dokuz sonbahar, dokuz kış, dokuz ilkbahar önce bir yaz gecesi. Ağaçlar büyüdü, göller kurudu. Bazı akarsular denize dökülmekten vazgeçti. Memlekette taş üstünde taş kalmadı.” (Kesmez, 68)

2.BÖLÜM

“DOĞA” KAVRAMININ BİREYİN İÇ DOĞASI VE SOMUT DOĞASI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Bireyin içi, doğası yani oluş hali çoğu zaman kişinin olaylar karşısında verdiği tepkilerinin asıl sebebi olmaktadır çünkü insanoğlunun doğuştan sahip olduğu belli bir karar ve tepki mekanizması vardır ve kişi buna aykırı her türlü davranıştan kaçınmaktadır. Bu mekanizmanın sonucunda duygular ve insani değerler denilen kavramlar ortaya çıkmaktadır. Karanlıkta kalınca hissedilen korku, en sevilen yemekten alınan ilk çatalın mutluluğu, tekrar edilmeyince unutulmuş şiirlerin üzüntüsü... İnsanı insan yapan, onu nefretiyle coşkusuyla hayata bağlayan veya hayattan koparmaya mecbur eden her şey, aslında bireyin iç doğasının bir parçasıdır. Bütün bu iç doğanın parçaları bir araya geldiğinde kimlik kavramı daha da anlam kazanmaktadır çünkü bireyi etkisi altına alan her duygu ve fikir aslında kişinin karakterinin bir yansımasıdır.

Edebiyat dünyasının tartışmalı sorusu ‘Ölenle ölünür mü?’ yü, Melisa Kesmez “Kız Kardeşim Handan” öyküsünde ele almaktadır. Annesini kaybeden iki kardeş hayata devam etmek zorunda oldukları gerçeğinde orta noktayı bulmayı başarırlarken bunu nasıl yapacakları konusunda zıt kutuplara yürümektedirler. Karakterleri bu tercihlere sürükleyen şey bireyin iç doğasının, dünyasının gerçekleridir. Kişinin tanıdığı birinin ölüm yüzünden ortadan yok olmasını, buna tezat olarak kişinin hala yaşamaya devam etmek zorunda oluşunu hatta ölenin yokluğuyla tek başına mücadele etmek zorunda olma durumunu, insan olmanın en gerçekçi ve bir o kadar da zorlu yanlarından biri olarak tanımlayan Melisa Kesmez³, yapıtında da bu konuyu

³ Kesmez, Melisa. “MELİSA KESMEZ İLE EDEBİYAT ve VAROLUŞ ÜZERİNE.” *Bianet*, interview by Büşra Küçük, 24 Nov. 2018, bianet.org/biamag/sanat/202880-bazi-duygularla-uydurdugum-karakterler-yoluyla-yuzlesiyor. Accessed 16 Oct. 2022.

okura sunmaktan kaçınmamaktadır. Bu duyguları daha net ifade edebilmek için sıfat kullanımına yer veren yazar böylelikle okurun bireyin içinde bulunduğu somut doğayı zihinde canlandırmasını olanaklı kılmıştır. Öyküde yer alan Handan karakteri, annesinin geride bıraktığı tüm izlerine rağmen yok olmasını kendi iç doğasına kabul ettirememektedir. Bu nedenle fiziksel olarak annesine benzeyerek hissettiği acıyı ve eksikliği gizlemeyi hedeflemektedir. Bunu tamamen bilinçsiz yaptığının farkında olan kardeşi ise kendi iç doğasının koşullarında hareket etmektedir. Yani annesinin ölümünü kabullenmektedir:

“Yolun bitiği falan yok. Artık yola kendin olarak devam etmen gerekiyor sadece. Artık bu elbiselerden vazgeçmen, belki bu evi satıp başka bir yere yerleşmen ve baştan başlaman gerekiyor.” (Kesmez, 99)

Olaylar karşısında yine kendi iç doğası yüzünden farklı bir karaktere bürünmeye itilen bir diğer karakter ise “Görüşürüz” adlı öyküde okuru karşılamaktadır. Karakterin birinci tekil kişi ve kadın olarak yazılması öyküdeki duygu yoğunluğunu arttırmaktadır. Bunun yanı sıra baba-kız ilişkisinin gerçekçi olmasını da sağlamaktadır. Baba ve kız arasındaki sevgi bağının koşulsuz olarak var olması ne yazık ki bu bağın her iki taraf içinde ilk günkü gibi korunabileceği anlamına gelmemektedir. Babasına hayran büyüyen o kız çocuğu, babasının onu terk etmesi sonucu içindeki sevgiyi derinlere gömmek zorunda bırakılmıştır. Bu zorunluluk bireyin düşünüp de karar verdiği bir eylemden çok iç doğası tarafından sürüklenmesinin bir sonucudur. Koşulsuz sevdiği bir baba figürünün bir gün ortadan kaybolması küçük kız için büyük bir yıkımdan farksızdır. Doğası gereği bu gidişi anlamlandırmaya çalışmak yerine bu gidişten kendini korumak istememektedir çünkü babasına karşı hissettiği sevgiyi canlı tutmak her geçen gün zorlaşacaktır. Küçük kız içindeki sevgiyi, yıllar geçtikçe kırgınlığa dönüştürmektedir ve bu kırgınlık bir zaman sonra umursamazlığa yani babasından uzaklaşmasına neden olmaktadır:

“Bir gün hepten unuttuk babamı, aramızdaki bütün bağları kopardık. Hep birlikte. Onu bize hatırlatan her şeyi sildik hafızamızdan. Yüzünü bile sildi zihinlerimiz; kokusunu, konuşmasını, yemek yeme şeklini, uyurkenki halini, nasıl kahkaha attığını unuttuk...” (Kesmez, 69)

Böyle olmasına karşı “Kız Kardeşim Handan” ve “Annemin Çadırı ” adlı öykülerde “doğa” izleği somut doğa olarak da kullanılmıştır. Bu sayede bireyin kimlik ve yuva arayışındaki yolculuğunun inişleri ve çıkışları daha belirgin bir izlenim yaratarak sunulabilmektedir. Bunun yanı sıra yazar, somut doğayı karakterlerin duygu durumlarını ifade ederken bir araç olarak kullanmaktadır. İçindeki enerjiyi etrafına yaymaktan çekinmeyen Handan, bahçesi içinde elinden geleni yapmaktadır. Renklerin çiçekler üzerinde dans ettiği bu bahçe Handan karakterinin kabuğunun bir kısmı anlamına gelirken bu bahçenin zamanla fiziksel bir değişime uğraması Handan karakterinin kimliğinin de değişime uğradığına dikkat çekmektedir. Annesinin bu dünyayı terk etmesi üzerine içine kapanık, bunalımlı ve kasvetli bir karaktere bürünen Handan’la beraber bahçesi de tüm renklerini ve neşesini kaybetmektedir:

“Petunyalar, yaseminler, kadife çiçekleri, aslanağzları, siklamenler, sardunyalar... Handan’ın yavrusu gibi baktığı bütün çiçekler tarhlardan, saksılardan dışarı taşmış, kalan son enerjileriyle bahçenin kuru toprağı boyunca kıt kanaat ilerlemeye çalışırken bir noktada yaşamaktan vazgeçmiş gibiydiler.” (Kesmez, 77)

Öte yandan çatırdayan bir evliliğin seslerinin her sayfasında duyulduğu “Annemin Çadırı” öyküsünde deprem ve bahçe kavramları somut doğa olarak ele alınmaktadır. Yuvanın dört duvarla çevrili beton gökdelenlerden oluşmadığının farkında olan anne figürü soluğu apartmanın yanındaki parkta almaktadır. Sallanmakta olan bir evliliğe son darbe olarak gelen depremle tamamen enkaz altında kalan bu yuva anne için mükemmel bir kaçış fırsatı yaratmaktadır. Kızı ve eşi ile yuvasını bulamayan anne, buradaki anne ve eş statülerinden vazgeçerek yeni bir kimlik ve yuva için mekân değişikliğini tercih etmektedir. Yani somut doğaya kaçmaktadır:

“Haftalar sonra çadırdaki hayatının ilk günlerindeki tedirginliğinden eser yoktu artık, karşımda gördüğüm eskisinden farklı, neredeyse neşeli bir kadındı. Başta, çadırına kendisini fırtınada batan gemiden kurtaran bir filika gibi tutunurken, zaman geçtikçe onu ayak bastığı tropik bir ada olarak görmeye başladı. Orada yeni bir hayata adım attı.” (Kesmez, 56)

SONUÇ

Dünya üzerindeki milyarlarca insanı birbirinden ayıran ve her bireyi bu kadar özel kılan şey fiziksel özellikler değil karakterlerdir. Karakteristik özelliklerin temelinde bireyin iç dünyasının nasıl şekillendiği yer almaktadır ve bireyin iç dünyasının oluşumunda aile ilişkileri son derece önemlidir. Aile ilişkileri kuvvetli olan bireyler kendilerini yalnız hissetmezken aile kavramının eksikliğiyle büyüyen kişiler, küçük yaştan itibaren yalnızlığın tohumlarını kalplerinde sulamaya başlamışlardır. Bu tohumlar zamanla filizlenmiş ve kişinin kimlik, diğer bir deyişle kabuk arayışında yerini almıştır çünkü herkes kendini ait hissettiği bir yuva ve kimlik bulma ihtiyacı hisseder. Yalnızlık ve aile ilişkilerinin kabuk arayışındaki etkisi en çok da Melisa Kesmez’in Nohut Oda adlı yapıtında işlenen temalardan biri olmuştur. Kesmez, bireyin kabuk arayış sürecini okuyucuya anlatırken birinci tekil şahıs bakış açısını ve kadın karakterleri seçmiştir. Bu sayede okura duygusal bir bakış açısı sunmuş ve okurun süreci daha yakından ve gerçekçi bir şekilde takip etmesini sağlamıştır. Yalnızlık ve aile ilişkileri izleklerinin bireyin kabuk arayışındaki yeri Melisa Kesmez’in ‘Nohut Oda’ adlı yapıtındaki beş öykü üzerinden değerlendirilmiştir. Öykülerin hepsinde ortak olarak aile olamama ya da aile bireylerinin büyüme sürecinde bireyin yanında olamaması/olmaması durumu vardır. Her öyküdeki ana karakterin bu durumla baş ediş yolu farklı olarak tasarlanmış olsa bile sonuç her karakter için aynı kapıyı açmıştır: Kabuk arayışı süresince devamlı tökezlemek, yalnızlık ve kendine ait bir

yuva bulamamak. “Kalanlar” öyküsünde sevdiği herkesin sırayla ondan gitmesi üzerine kan bağı olmadan da sahip olunan aileyi kaybeden karakter bu gidişin yarattığı yalnızlıkla boğuşmuştur. Sonrasında gelen “Son Bir Çay” başlığıyla ayrı geçirilen onca yılı tamir etmeye çalışan iki karakter yılların ve anıların altında ezilirken “Annemin Çadırı” öyküsünde hayattayken annesini kaybeden küçük bir kızın büyüemeyişi işlenmiştir. Dördüncü olarak “Görüşürüz” adlı öyküde babası tarafından ona bırakılan yalnızlıkla öfkeyle savaşıyor karakter kendine yeni bir yuva aramış ancak bulamamıştır. Son olarak “Kız Kardeşim Handan” da yine aile üyelerini kaybeden iki kardeş evlerini yeniden kurmaya çalışmışlardır.

Bu tez çalışmasında Melisa Kesmez’in yalnızca bireyin iç doğasını değil, somut doğayı kullanmasının ve kabuk arayışını somut hale getirerek böyle bir yazınsal tercihte bulunmasının nedenleri incelenmiştir. Buna ek olarak, bu çalışmada gündelik hayattan sıradan insanların tanıklık ettikleri aile ve yalnızlık kaynaklı sosyal ve ekonomik sorunlara değinilerek okurun karakterlerle aynı sosyal statüde olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu çalışma ile Melisa Kesmez’in bu yapıttaki öykülerinin kullandığı dil, sıfatlarla kurduğu betimsel anlatım, cümle yapılarındaki değişiklik, tercih ettiği uzamlar ve izlekler aracılığıyla yalnızca bir öykü kitabı olmaktan öte, bireyin iç dünyasının bireyin kimlik arayışını nasıl etkilediğinin ortaya konduğu, bireyin iç dünyasına ayna tutan bir psikolojik kaynak da olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Kesmez, Melisa. *Nohut Oda*. Fatih, İstanbul, İletişim Yayınları, 2019.

İŞMEN, A. Esra. “DUYGUSAL ZEKA ve PROBLEM ÇÖZME.” *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, vol. 13, no. 13, 2001, pp. 111–124. *dergipark*, dergipark.org.tr/en/pub/maruaebd/issue/366/2514. Accessed 16 Oct. 2022

Kesmez, Melisa. “MELİSA KESMEZ İLE EDEBİYAT ve VAROLUŞ ÜZERİNE.” *Bianet*, interview by Büşra Küçük, 24 Nov. 2018, bianet.org/biamag/sanat/202880-bazi-duygularla-uydurdugum-karakterler-yoluyla-yuzlesiyor. Accessed 16 Oct. 2022.

Wolynn, Mark, et al. *Seninle Başlamadı : Kalıtsal Aile Tramvolarının Kim Olduğumuza Etkileri ve Sorunların Üstesinden Gelebilenin Yolları*. Sola Yayınları, 2019.